

ARCHÍV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Okresná správa ZNB Oddelenie Štátnej bezpečnosti Bratislava-vidiek 1977 – 1990

Čiastkový inventár

Spracovala: Mgr. J. Maťašová
Bratislava 2014

ÚVOD

Čiastkový inventár sprístupňuje archívne dokumenty Okresnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava-vidiek.

Okresné správy ako najnižšie územné organizačné celky zabezpečujúce v rámci svojej pôsobnosti aj výkon štátnobezpečnostnej zložky, nadväzovali na svojich predchodcov z 50. rokov. Sieť oddelení ŠtB v rámci okresov nahradili od júna 1952 okresné oddelenia ŠtB vo funkcii vysunutých pracovísk krajských správ ŠtB. Začiatkom roka 1954 po zlúčení s okresnými oddeleniami VB vytvorili okresné oddelenia krajských správ MV.¹ Pri zmene územnej organizácie štátu v roku 1960 došlo k čiastočnej redukcii v počte OO MV.² Okresné oddelenia ostali naďalej súčasťou nových územných zložiek krajských správ ZNB zriadených v roku 1966 ako náhrada krajských správ MV.³ Tento stav sa zmenil v roku 1977 rozkazom MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8 pri vzniku okresných správ ZNB, keď pôvodné oddelenia a skupiny ŠtB krajských správ v okresoch boli zrušené. Nasledujúcim krokom bolo zriadenie stálych okresných oddelení pri okresných správach ZNB.

Okresné správy ZNB boli územnými útvarmi na zabezpečenie jednotného výkonu služby zložiek ŠtB a VB na území okresu. Riadili ich krajské správy ZNB. Základnými úlohami okresných správ ZNB bolo pôsobenie po línii rozviednej, kontrarozviednej, ochrany ekonomiky, ochrany verejného poriadku a predchádzania kriminality.

Okresné správy sa členili na funkčné a výkonné útvary. Funkčné útvary tvorilo vnútorné oddelenie a hospodárska skupina. Výkonné útvary tvorilo oddelenie štátnej bezpečnosti, odbor verejnej bezpečnosti, oddelenie vyšetrovania verejnej bezpečnosti a oddelenie pasov a víz. Oddelenie ŠtB vo vymedzenom rozsahu plnilo kontrarozviedne úlohy na úseku boja proti vonkajšiemu nepriateľovi, na úseku vnútorného spravodajstva a ochrany čs. ekonomiky. Náčelník oddelenia ŠtB bol zároveň zástupcom náčelníka okresnej správy ZNB po línii ŠtB. Okresné správy ZNB

¹ Tajný rozkaz MV č. 197/1953

² Rozkaz MV č. 1/1960

³ Rozkaz MV č. 12/1966

v tomto usporiadaní pôsobili až do 16. januára 1990, keď došlo k zmene hierarchickej štruktúry. Oddelenia ŠtB prešli pod priamu riadiacu právomoc náčelníka okresnej správy ZNB.⁴ Okresné správy ZNB boli zrušené ako súčasť štruktúry ŠtB 15. februára 1990.⁵

Oddelenie ŠtB Okresnej správy ZNB Bratislava-vidiek v období normalizácie plnilo úlohy po líniiach 1., 2. a 3. odboru Správy ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja na území okresu Bratislava-vidiek. V rámci línie 1. odboru sa agentúrna sieť využívala k získavaniu poznatkov o pohybe diplomatov a vízových cudzincov na území okresu, činnosti osôb vystahovaných do NSR a Rakúska, vyťažovanie navrátilcov z kapitalistických štátov, súčinnosť pri ochrane objektov ČSLA a súčinnosťné opatrenia pri ochrane štátnej hranice s Rakúskom. V oblasti preventívnej a výchovnej práce sa agentúrna sieť sústredila na predchádzanie emigrácie občanov do kapitalistického zahraničia. Línia 2. odboru bola zameraná na vnútorné spravodajstvo, využívanie agentúrnej siete v problematikách pravice, členov bývalých organizácií a skupín, ku kontrole záujmových osôb, v problematike Mládež, Cirkvi a Sekty. Línia 3. odboru mala na starosti oblasť ochrany dôležitých odvetví hospodárstva na území okresu, ochranu palivovo-energetickej základne, chémie, strojárstva, dopravy, investičnej výstavby, ochranu vyčlenených ekonomických objektov a predchádzanie mimoriadnym udalostiam. Pozornosť sa venovala podnikom: Drevoindustria Pezinok, Závod podzemných zásobníkov Plavecký Štvrtok-Láb, ZŤS Malacky, Kablo Malacky, JRD v Senci, Pezinku a Malackách.

Archívny materiál fondu Okresnej správy ZNB Oddelenie ŠtB Bratislava-vidiek pochádza z rokov 1977 – 1990 a zachoval sa z tej časti registratúry, ktorá mala byť pôvodne skartovaná. Z tohto dôvodu prevzatý materiál rešpektoval organizačnú štruktúru pôvodcu len čiastočne a musel byť preusporiadaný. Materiál sa zachoval fragmentovite, v niektorých prípadoch bol aj fyzický poškodený. Na usporiadanie sa použila chronologicko-organizačná štruktúra, ktorá vychádza z organizačnej štruktúry pôvodcu a rešpektuje čiastočne aj diplomatické hľadisko.

⁴ Rozkaz MV ČSSR č. 7/1990

⁵ Rozkaz MV ČSSR č. 17/1990

Časť registratúry Okresnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava-vidiek pôvodne ponechaná na trvalé uloženie v archíve MV v Spišskom Podhradí bola spracovaná a sprístupnená inventárom v r. 1987. V súčasnosti je uložená v Archíve Ústavu pamäti národa.⁶

Útvary Štátnej bezpečnosti sa pri vedení registratúry riadili smernicami usmerňujúcimi výkon spisovej služby na útvaroch MV a ZNB ako aj vlastnými inštrukciami ŠtB zohľadňujúcimi prácu s materiálom štátnobezpečnostnej povahy.⁷ Vyradenie dokumentov z registratúry sa v 70. – 80. rokoch riadilo smernicou MV⁸, ktorá určovala úložné lehoty pre jednotlivé typy dokumentov na základe ich dôležitosti a možného budúceho využitia. Koniec roka 1989 narušil túto prax a v rámci skartácií bol zničený aj archívny materiál, ktorý mal byť pôvodne zachovaný.

Registratúra útvarov ŠtB bola tvorená registratúrnymi pomôckami zaznamenávajúcimi evidenciu a obeh spisov, prípadne inými evidenciami a vlastným spisovým materiálom.

Registratúra Okresnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava-vidiek pozostávala z podacích protokolov – pomocnej evidencie pri vedení spisov a spisového materiálu. Podacie protokoly boli vedené chronologicky a zároveň rešpektovali stupeň utajenia – prísne tajné a tajné a obyčajné. Spisový materiál bol zodpovedajúco tomuto členeniu evidovaný a uložený. Následne sa v rámci ročníkov ukladal podľa podacích čísel.

⁶ Longauerová, E.: Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja Správa ŠtB Bratislava a útvary ŠtB v Západoslovenskom kraji – II. diel, Spišské Podhradie, 1987.

⁷ *Inštrukcia o operatívnej evidencii a administratíve pri agentúrno-operatívnej práci Štátnej bezpečnosti* (A-oper-II-1/1962); *Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu v čs. kontrarozviedke* (A-oper-II-1/1973);

Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu pri kontrarozviednej činnosti (A-oper-II-1/1978).

K smerniciam boli vydané metodické pokyny MP/1974 a MP/1978. Spisová služba sa riadila tiež smernicami MV a ZNB : RMV č. 38/1965, služobný predpis MV-adm-I-1 - *Spisový poriadok ministerstva vnútra*, RMV č. 41/1962 *Administratívny poriadok ministerstva vnútra* (MV-adm-I-3); NMV ČSSR č. 39/1977, ktorým sa mení a dopĺňa spisový poriadok ministerstva vnútra (MV-adm-I-1).

⁸ Metodická pomôcka k NMV ČSSR č. 24/1979 pre výkon spisovej služby na MV a ZNB (MV-adm-I-1) a Smernica pre vyradenie písomností na MV k NMV č. 5/1974 (MV-adm-I-5).

Štruktúra fondu:

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY

II SPISOVÉ MATERIÁLY

II/A Spisy prísne tajné (PT)

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Signatúra I – registratúrne pomôcky obsahuje pomocné knihy. Nachádzajú sa tu podacie protokoly prísne tajných spisov a tajných a obyčajných spisov. Inventáru jednotku tvorí jedna kniha.

Signatúra II obsahuje spisový materiál. V skupine A sa nachádzajú spisy prísne tajné, v skupine B spisy tajné a obyčajné. Inventáru jednotku tvorí ročník spisov. V rámci ročníka sú spisy uložené podľa podacích čísel.

Spisový materiál sa zachoval vo výrazne torzovitom stave. Systém práce príslušníkov dokumentujú ročné plány práce, smernice a metodické pokyny.

Materiál Okresnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava-vidiek obsahuje 15 inventárnych jednotiek a je uložený v 2 archívnych krabiciach.

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
1	Podací protokol PT	1977 – 1980	1
2	Podací protokol PT	1981	1
3	Podací protokol PT	1982	1
4	Podací protokol PT	1983	1
5	Podací protokol PT	1989 – 1990	1
6	Podací protokol T+O	1989 – 1990	1

II. SPISOVÝ MATERIÁL

III/A Spisy prísne tajné (PT)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr.č.
7	Ročný plán činnosti OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek na r. 1980 (174).	1979	2
8	Ročný plán činnosti OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek na r. 1981 (176).	1980	2
9	Ročný plán činnosti OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek na r. 1982 (205).	1981	2
10	Ročný plán činnosti OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek na r. 1983 (185).	1982	2
11	Presun TS CHEMIK reg. č. 13 551 z 2. odboru KS ZNB S ŠtB Košice na OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (244); Ročný plán činnosti OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek na r. 1984 (364).	1983	2
12	Skartácie písomností z oddelení OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (509); Skartácie písomností OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (510); Zoznam skartovaných písomností OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (521); Upozornenie náčelníka KS ZNB S ŠtB Bratislava na nedostatky pri skartáciách písomností (525); Informácia o vrátení požičanej písomnosti z ObS ZNB O ŠtB Bratislava I na OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (526); Upozornenie náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava na zákaz skartovania všetkých písomností v zmysle pokynu 1. NMV ČSSR (527); Pokyn náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava na skartáciu určených pokynov (528);	1989	2

Upozornenie náčelníka OAO KS ZNB S ŠtB Bratislava na zmeny v návrhoch na výjazdy TS do kapitalistického zahraničia (529); Informácia o zaslaní blokovacích kariet na OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (530); Pokyn náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava k aktivizácii toku informácií (531); Pokyn náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava na zastavenie činnosti v problematikách 2. odboru (532); Zameranie informačného toku v problematike čs. ekonomiky (533).

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr.č.
13	Plán bezpečnostných opatrení na železnici pri preprave stranických a štátnych predstaviteľov (bez č.)	1983	2
14	Informácia o dovoze osobného vozidla čs. št. občanmi (504); Informácia o nelegálnom pobyte osoby Pavol Kerkeš v kapitalistickom zahraničí (505); Informácia o bezpečnostnej situácii v rámci OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (506); Informácia o heslách k telefonickému vyhľadávaniu v evidenciách osôb, motorových vozidiel a v evidenciách ZNV Bratislava a Praha (507); Informácia o operatívnej porade MV a ŽP SSR dňa 4.12.1989 (508); Stanovisko k previerke osoby Milan Rozbora ako osoby určenej pre styk so štátnym tajomstvom (509); Vyhlásenie FMV a príslušníkov útvaru FMV ČSSR Brno k novým spoločenským a právnym podmienkam v štáte (511); Pokyn náčelníka OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek k úprave služobného a súkromného styku s cudzinou (512); Informácia o ustanovení zmocnenca predsedu vlády ČSSR a jeho podpredsedov (513); Informácia o ukončení činnosti stranických organizácií v ZNB (514); Informácia o zriadení koordinačného operačného štábu pre pomoc Rumunskej socialistickej republiky (515); Pokyn k RN KS ZNB S ŠtB Bratislava č. 83/89 na zabezpečenie verejného poriadku a bezpečnosti verejne činných osôb (516); Informácia o styku osoby Johana Sirotová s vízovým cudzincom v Rakúsku (517); Pokyn náčelníka OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek na monitorovanie nálady obyvateľstva ohľadom bydliska príslušníkov ZNB (518); Oznám náčelníka OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek ohľadom nových názvov organizačných útvarov a funkcií príslušníkov (520); Informácia o rekreačných poukazoch na r. 1990 (522);	1989	2

- 14 Pokyn náčelníka OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek 1989 2
k oslovovaniu príslušníkov ZNB (523); Plán
dosiahnuteľnosti príslušníkov OS ZNB O ŠtB Bratislava-
vidiek (bez č.); Informácia o vymenovaní nového 1. N FMV
ČSSR Ivana Prušu (bez č.); Situačné správy OS ZNB
O ŠtB Bratislava-vidiek za mesiac január a december
1989 (bez č.).
- 15 Preventívna pracovná rehabilitácia príslušníkov ZNB v r. 1990 2
1990 (bez č.); Zoznam služobných preukazov príslušníkov
OS ZNB O ŠtB Bratislava-vidiek (bez č.).

ZOZNAM SKRATIEK:

čs. – československý

ČSLA – Československá ľudová armáda

FMV ČSSR – Federálny minister vnútra Československej socialistickej republiky, Federálne ministerstvo vnútra Československej socialistickej republiky

JRD – jednotné roľnícke družstvo

KS ZNB – krajská správa Zboru národnej bezpečnosti

MVa ŽP SSR – Ministerstvo vnútra a životného prostredia Slovenskej socialistickej republiky

N – náčelník

NMV – nariadenie ministra vnútra, námestník ministra vnútra

O – obyčajné

O ŠtB – oddelenie štátnej bezpečnosti

OaOO (OAO) – organizačný a analytický odbor

ObS ZNB – obvodná správa Zboru národnej bezpečnosti

OS ZNB O ŠtB – okresná správa Zboru národnej bezpečnosti oddelenie štátnej bezpečnosti

PT – prísne tajné

RN S ZNB – rozkaz náčelníka správy Zboru národnej bezpečnosti

S – správa

št. – štátny

ŠtB – štátna bezpečnosť

T – tajné

TS – tajný spolupracovník

ZNB – Zbor národnej bezpečnosti

ZNV – Zbor nápravnej výchovy

ZŤS – Závody ťažkého strojárstva